

A reformáció

I. (Luther)

In Vollmacht aller Heiligen
und in Erbarmung gegen Dich, absolviere
Ich Dich von allen Sünden und Missetha-
ten und erlasse Dir alle Strafen auf zehn
Tage.
Johannes Dietzel.

?

*In Vollmacht aller Heiligen und in Erbarmung gegen
dich, absolviere ich dich von allen Sünden und
Missethaten und erlasse dir alle Strafen auf zehn Tage*

10.B

2024. ápr. 30.

1. A ref. elindulásának okai

- Egyház elvilágiasodása
- pápaság tekintélyvesztése

???

- *HUSZ* – ?
- konkrét ok – ?

búcsú = a már megbocsátott bűnökért járó,

ideig tartó büntetések (a tisztító tűzben = purgatóriumban)

elengedése kiszabott feltételek szerint

≠ gyónás

?

?

„Mihelyt a pénz a ládikába hullik, a lélek a mennybe ugrik”

„Wenn das Geld im Kasten klingt, die Seele in den Himmel springt”

1517 – BRANDENBURGI ALBRECHT magdeburgi érsek, halberstadti püspök
újabb érseki címet (Mainz) akar → FUGGERektől kölcsönöz
gyűjtés az új Szent Péter-bazilika építésére...

BRANDENBURGI ALBRECHT
(ZSIGMOND dédunokája,
1517-ben 25 éves)

TK 23. o. – gúnyrajz JOHANNES
TETZEL domonkos szerzetesről

Id. LUCAS CRANACH: Passional Christi und Antichristi – ?

Passional Christi und

Die Wucherer Christus uſtreibt vom Tempel ſein —

Er hat funden im Tempel Verkäufer, Schaf, Ochsen und Tauben und Wechſler ſitzen, und hat gleich ein Geißel gemacht von Stricken, alle Schaf, Ochsen, Tauben und Wechſler aus dem Tempel trieben, das Geld verſchütt, die Zahlbrett umbfahre und zu den,¹ die Tauben vor- kauften, geſprochen: Setzt euch hin mit dieſen, aus meins Vatern Haus ſollt ihr nicht ein Kaufhaus machen, Joh. 2. (V. 14. 15. 16.) Ihr habes umbſunſt, darumb gebes umbſunſt, Matth. 10. (V. 8.) dein Geld ſei mit dir in Vorderamnuß. Act. 8. (V. 20.)

Antichristi.

Mit Bullen, Bannbrieffen zwingt ſy der Papſt wied — hinein.

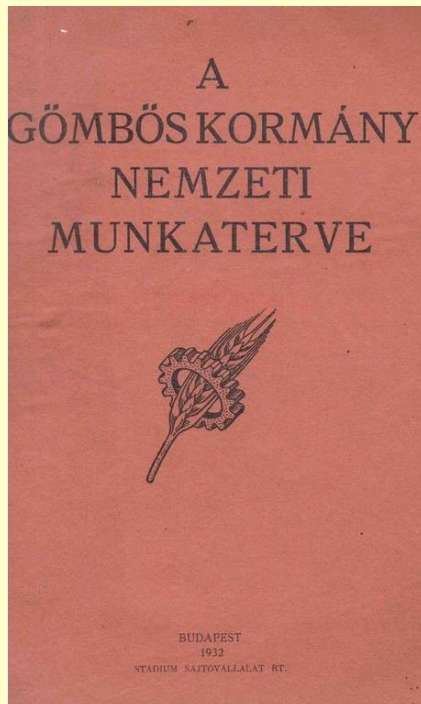
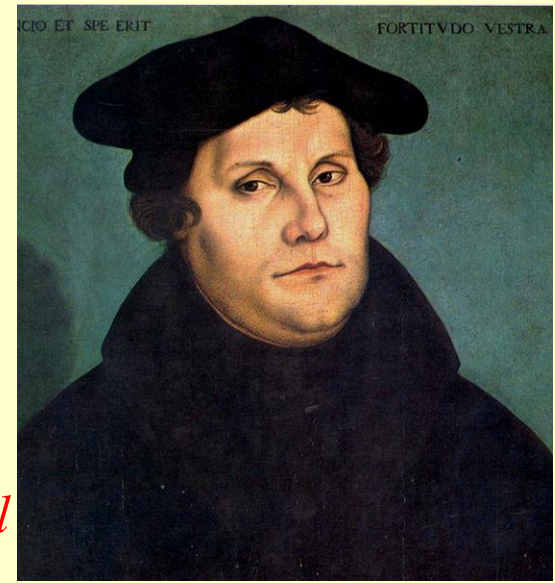

Sie ſitz der Antichriſt im Tempel Gottes, und erzeigt ſich als Gott, wie Paulus vorkunder 2. Theſſal. 2. (V. 4), verandert alle göttlich Ordnung, wie Daniel ſagt, und unterdruckt die heilig Schrift, vorkauft Dispensation, Ablaß, Pallia, Biſchum, Leben, erhebt die Schatz der Erden, loſt uf die Ehe, beſchwert die Gewiſſen mit ſeinen Geſetzen, macht Recht, und umb Geld zureißt er das. Erhebt heiligen, benedeict und maledieict ins vierte Geſchlecht, und gebeut ſein Stimm zu horen, gleich wie Gottes Stimm. c. ſic omnis Diſt. 19. und Niemandes fall ihm einreden. 17. q. 4. c. Nemini.

2. LUTHER MÁRTON és tanai

- 1483–1546
- volt ágostonos szerzetes,
a wittenbergi egyetem bibliatanára
- 1517. okt. 31. –!

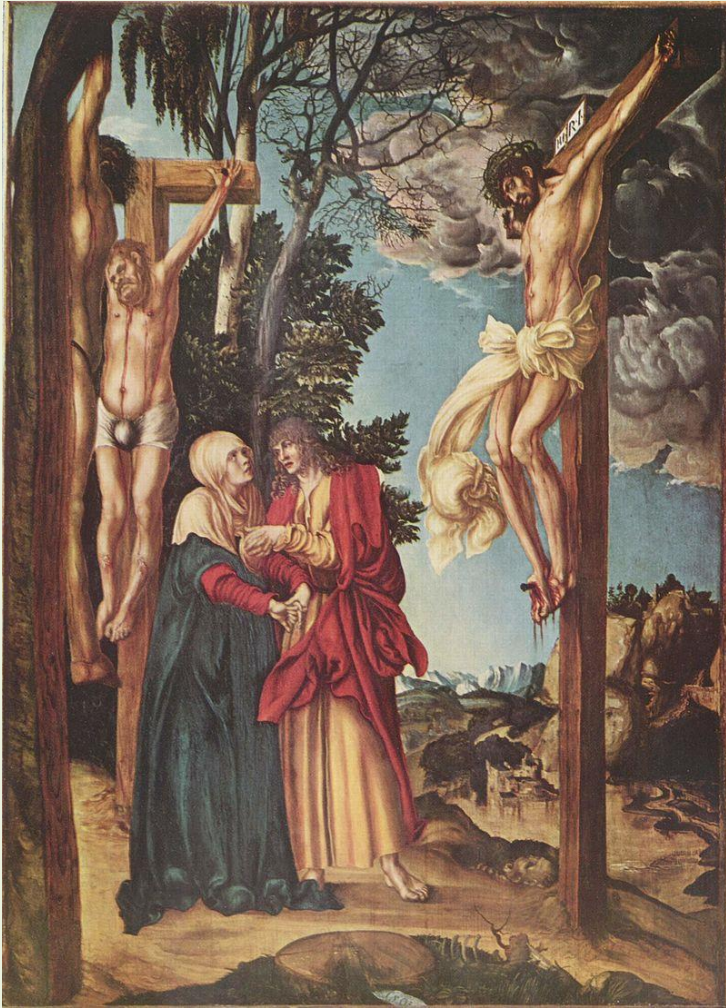
*két LUTHER-kép id. LUCAS CRANACHTól
– melyik a korábbi?*

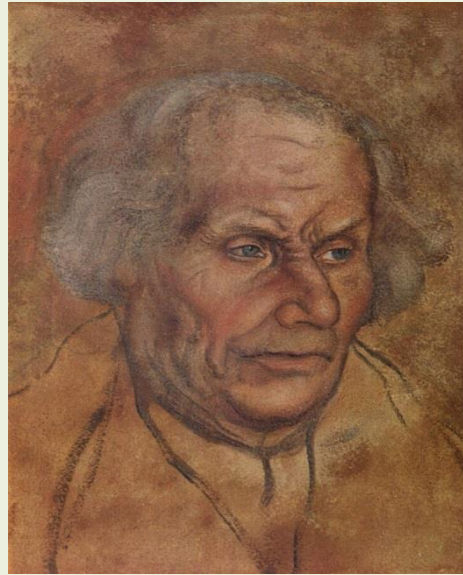
?

**Id. LUCAS CRANACH (1472–1553) német reneszánsz festő és grafikus,
LUTHER barátja és esküvői tanúja**

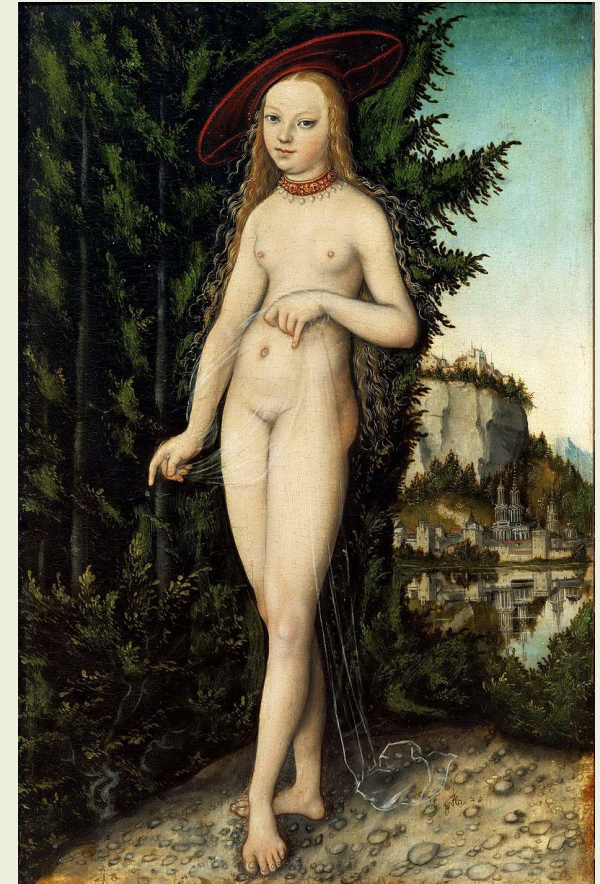

Kálvária (Alte Pinakothek, München)

**LUTHER apja
(Albertina, Bécs)**

**Fátyolos Vénusz
(Louvre, Párizs)**

95 pont – TK 24. o.

LM tanai:

1. Sola fide! – *a jótettekkel szemben hit* → megigazulás, nem kell közvetítő
2. Sola Scriptura! > *Szenthagyomány*; → Ø pápa
3. Sola gratia! → *két szentség van: keresztség, úrvacsora – két szín alatt*
4. Solus Christus! → *szentek kultusza Ø, szerzetesség Ø, papi cölibátus Ø*
nem kell nagy egyházi vagyon, költséges szertartás
→ liturgiában a prédikáció kerül előtérbe – !
→ szekularizáció – ?
→ ez minden társadalmi rétegnek tetszik

4. A német vallásháború

1520 – X. LEÓ pápa bullája LM ellen – LM nyilvánosan elégeti

1521 – V. KÁROLY cs. birodalmi átok alá veti LM-t

Wartburg, III. BÖLCS FRIGYES szász választófej. látszatfogságba veti

→ ?

„Junker
Jörg”

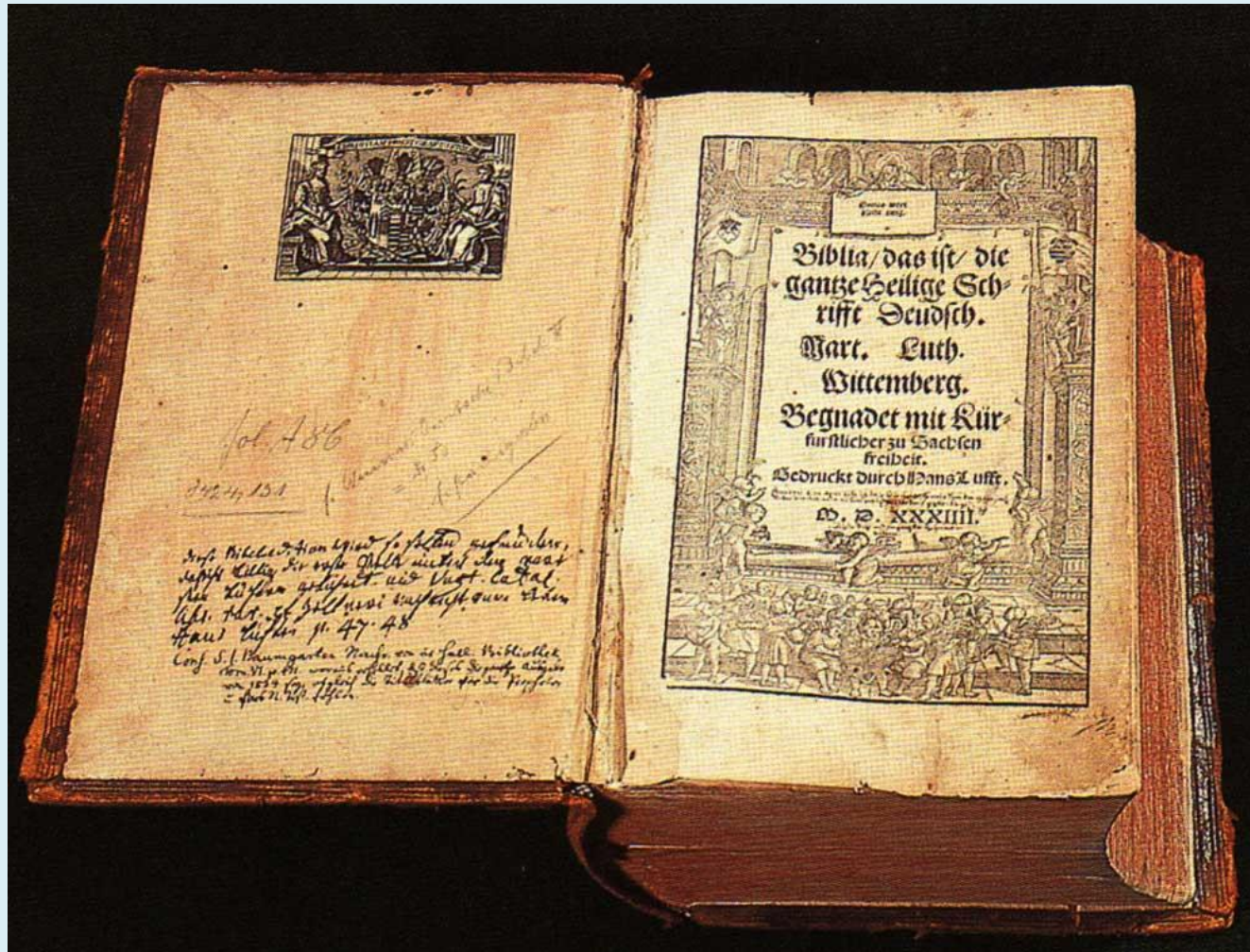

1529, Speyer – !

protestáns szó eredeti és mai
jelentése – ?

1530, ágostai hitvallás (Augsburg) – ?

(PHILIPP MELANCHTON)

1531–1555:

vallásháb.

a NR.-i Cs.-ban

...

1555: augsburgi

vallásbéke:

cuius regio,

eius religio

Mire vonatk.?

Evangélikus (lutheránus) templom és belseje – jellegzetességek – ?

Holcmány (Holzmengen), D-Erdély

A reformáció II.

Református (kálvinista) templom és belseje – jellegzetességek – ?

Kalotadámos, Erdély

3. KÁLVIN JÁNOS (†1564)

- a Sorbonne-on tanul jogot, nem pap
- „genfi pápa” – SVÁJC
- *A keresztyén vallás tanítása* – TK 26. o.

→ 1. predestináció – ?

→ tisztos, dolgos,
puritán életvitel

→ 2. zsarnokölés tana – TK 26. o.

→ 3. új egyházszervezet:

önálló közösségek:

lelkész + presbiterek

ez a felfogás rokonszenves lesz a
HABSBURG -lyal szembehelyez-
kedő kora újkori magyar rendeknek

– Ø kép (leverik / lemeszelik),

Ø pap, Ø Oltáriszentség...

– Genf: vallási fanatizmus: kártyázás, kocsmá betiltása (20 év alatt 58 †)

– ref. felek földrajzilag (TK 27/15.) – ? Svájc, Németalf., Skócia, Mo., Fro.

4. Anglikán egyház

– VIII. HENRIK (1509–47) – „felemás reformáció” **VIII. H. okai?**

kálvinista tanok

kat. szertartások és egyházszervezet

← Ifj.
HANS
HOLBEIN
képe

← magánéletbeli ok: elválni ARAGÓNIAI KATALINTÓL BOLEYN ANNÁÉRT

← absz. építése ↔ Róma befolyása
cezaropapizmus

← szek.

VIII. H. igen kövér lesz: derékbősége 81 → 132 cm (vértjei)

Ellenref. / Kat. megújulás

Csíksomlyó, katolikus (ferences) templom – jellegzetességek – ?

5. Reneszánsz → barokk – ?

- elsődlegesen az ellenreformáció stílusa
- jellemzői – !

Il Gesù (Róma, 1580 körül)

Első magyar barokk épület?

Nagyszombat, jezsuita
templom (1630 körül)

6. Róma stratégiája: az ellenreformáció

a) 1540 – jezsuita rend – LOYOLAI SZENT IGNÁC – ?

b) 1542 – Szent Offícium = ?

1633: GALILEO GALILEI pere

c) 1559 – Index – ?

d) 1582 – Inter Gravissimas bulla

→ XIII. GERGELY naptárreformja – ?

– tüneti kezelés: okt. 4. → 15.

– hosszú távú megoldás: minden 4. év szökőév

100 | évszám → nem szökőév

400 | évszám → mégis

e) barokk

f) tridenti zsinat

A tridenti zsinat – 16. sz.-i ábrázolás

Tridenti / trienti zsinat (1545–63) – 1560 körül

1. doktrinális határozatok

- Ø búcsúcédula
- szenthagyomány, 7 szentség
- purgatórium
- szentek tisztelete

2. egyházfegyelmi intézkedések

- püspök tartózkodjék a székhelyén, látogassa egyházmegyéjét
- szemináriumok
- egyházi anyakönyvezés

3. gyakorlati intézkedések

- lelkipásztorkodó egyházkép
- centralizálás
- egységes, latin liturgia

V. Szt. PIUSZ (1566–1572)

EL GRECO képe

az első fehér ruhás pápa – ?

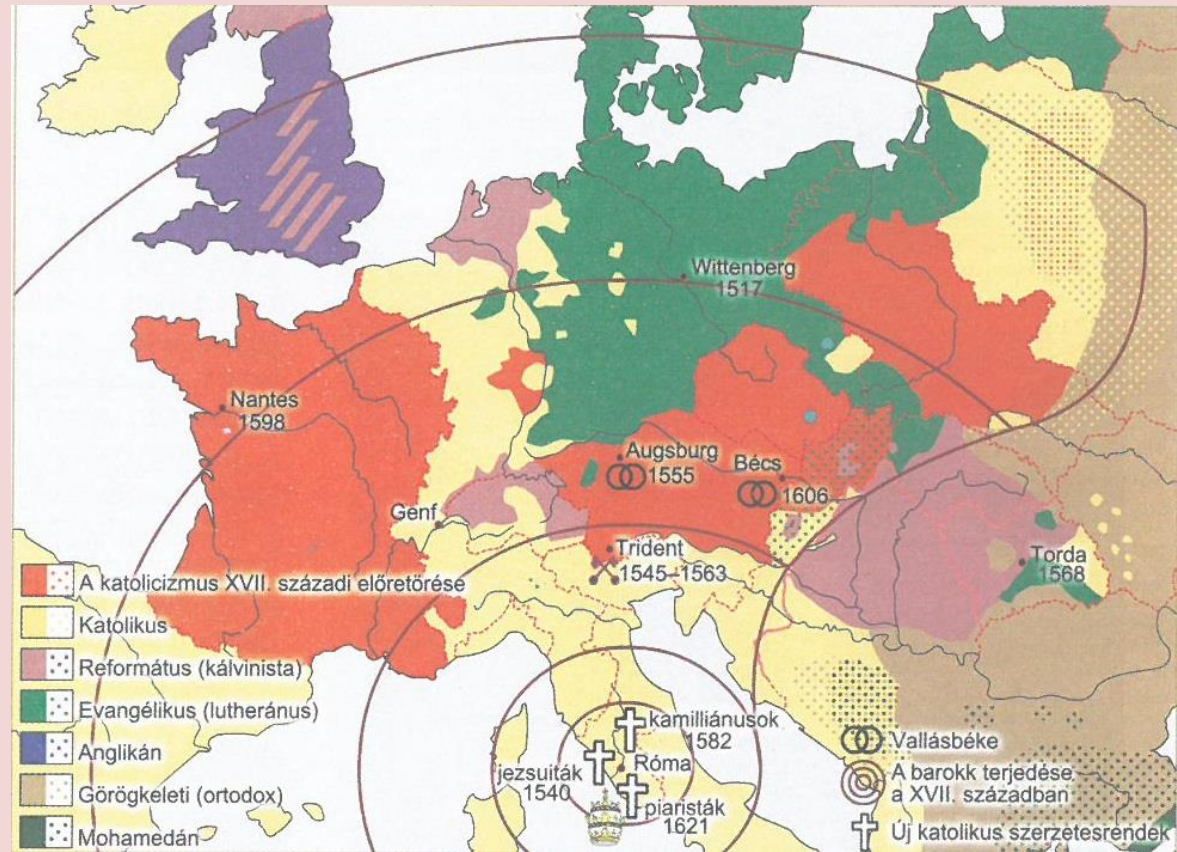

JOHANN LUCAS KRACKER: A tridenti zsinat

(mennyezetfreskó az Egri Főegyházmegyei Könyvtárban, 1780 körül)

! – Európa vallási térképe – TK 33. o.

- 16. sz. → ev?
- 16. sz. → ref?
- 16. sz.
→ kat. marad?
- 16. sz.
→ egyéb felekezetek?
- 17. sz.
→ újra kat. többségű?
- ortodoxia
→ 16. sz. Ø vált.

szűkebb vallási közösség meghatározott hittani tanítással – ?

eszmerendszer (átfogó fogalom) – ?

intézményesült vallási közösség (jogi megközelítés) – ?